

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ГО ЮАНЫПЕН

УДК 821.161.2:070(477)"195/197"(043.3)

**ДИСКУРС ШІСТДЕСЯТНИЦТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНО-
ХУДОЖНІЙ ПЕРІОДИЦІ: ЖУРНАЛ «ДНІПРО»**

10.01.01 – українська література

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис. Роботу виконано на кафедрі історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Бандура Георгій Олександрович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Інститут філології,
доцент кафедри історії української літератури,
теорії літератури та літературної творчості.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, доцент
Ленська Світлана Василівна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка,
професор кафедри української літератури.

кандидат філологічних наук
Калинчук Алла Миколаївна,
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України,
відділ шевченкознавства,
старший науковий співробітник.

Захист відбудеться «28» вересня 2021 р. об 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.15 із захисту докторських дисертацій у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 14.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://scc.univ.kiev.ua/> та в Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал №12.

Автореферат розіслано: « 27 » серпня 2021 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

О.П. Івановська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У середині ХХ століття на хвилі десталінізації в українській літературі, ширше – у всьому суспільстві – виникає і утверджується нова генерація талановитої молоді – національно зорієнтованої, політично, суспільно й мистецьки активної, ідеологічно та культурно опозиційної до системи компартійно-радянського «народовладдя», збагаченої досвідом донедавна забороненої літератури доби «розстріляного відродження» та сучасного їй західного мистецтва, яка за часом своєї появи отримала назву «шістдесятники». У своїх ідейно-художніх шуканнях вони дедалі сміливіше намагалися обстоювати свободу творчості, культурний плюралізм, естетизм, індивідуалізм, наголошували на перевазі загальнолюдських цінностей над соціально-класовими, сповідували ідеї гуманізму та антропоцентризму. Своїми творами шістдесятники заперечували норми та принципи соціалістичного реалізму, розширювали проблемно-тематичні, жанрово-стильові й естетичні горизонти національної літератури. У них вони осмислювали буття народу і людини в минулому та сьогоденні, глибоко розкривали внутрішній світ, думки і прагнення свого сучасника. Художній доробок шістдесятників був викликом заідеологізованій творчій практиці письменників старшого покоління, мав популярність серед читачів.

Ці письменники й критики друкувалися на сторінках різних часописів, зокрема й у журналі «Дніпро», який у післявоєнні роки свідомо орієнтувався на молодіжну аудиторію, продовжуючи тим традиції своїх попередників – часописів «Молодняк» і «Молодий більшовик». На відміну від постійного наукового інтересу до творчості шістдесятників загальною дискурсом шістдесятництва в журналі «Дніпро» ще й досі залишається поза увагою дослідників, що й визначає **актуальність** дослідження.

Зв'язок роботи з науковими темами та програмами. Дисертаційна робота виконана згідно з планами науково-дослідної роботи кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах наукової теми: «Актуальні проблеми філології» (номер державної реєстрації 02БФ044-01, науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Г. Ф. Семенюк).

Мета роботи – визначити дискурс шістдесятництва в українській літературно-художній періодиці на матеріалі журналу «Дніпро».

Для реалізації поставленої мети передбачено вирішення таких **завдань**:

- дослідити поняття «філософія бунту» в контексті літературно-мистецького феномену шістдесятництва;
- простежити історію виникнення та функціонування журналу «Дніпро»;
- вивчити особливості поетичного дискурсу шістдесятників;
- з'ясувати проблемно-тематичну та жанрово-стильову специфіку прозових текстів авторства шістдесятників, розміщених на сторінках журналу «Дніпро»;
- на матеріалі «дніпровських» публікацій окреслити спектр наукових зацікавлень літературних критиків, діапазон їхніх методів та підходів.

Об'єктом дослідження є художні твори шістдесятників – поетів (М. Вінграновський, І. Драч, Ірина Жиленко, І. Калинець, В. Коротич,

Ліна Костенко, Б. Олійник, Д. Павличко, В. Симоненко, В. Стус), прозаїків (Є. Гуцало, В. Дрозд, В. Шевчук), праці літературознавців і літературних критиків (І. Дзюба, Михайлина Коцюбинська, Є. Сверстюк, І. Світличний), друковані в журналі «Дніпро» в середині минулого століття.

Предметом дослідження є дискурс шістдесятництва на сторінках журналу «Дніпро» (кінець 50-х – початок 70-х років ХХ ст.).

Методи дослідження. У дисертаційній роботі застосовано системний підхід до вивчення літературних явищ, використано методи: *біографічний* – для виявлення зв'язків життєпису митців з їхньою творчістю; *історико-функціональний* – для вивчення опублікованих у журналі «Дніпро» творів письменників-шістдесятників у контексті нової хвилі національного та культурного відродження; *проблемно-тематичний* – для аналізу змістового наповнення поезії та прози письменників, літературно-критичних публікацій; *порівняльно-типологічний* – для вивчення спільних і відмінних, традиційних і новаторських рис творчості шістдесятників.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять праці вітчизняних та зарубіжних літературознавців і філософів (І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, О. Зінкевич, А. Камю, М. Коцюбинська, І. Кошелівець, О. Обертас, Т. Салига, Є. Сверстюк, І. Світличний, Л. Тарнашинська, І. Хруслінська, Н. Частакова та ін.).

Наукова новизна роботи визначається тим, що в ній вперше комплексно досліджено тематику, проблематику, жанрово-стильові, поетикальні особливості віршованих і прозових творів шістдесятників, а також проаналізовано наукові студії критиків-шістдесятників, опубліковані на сторінках журналу «Дніпро».

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній розкриті актуальні та маловивчені проблеми, пов'язані з особливостями літературно-критичного дискурсу шістдесятників на сторінках журналу «Дніпро». Результати комплексного дослідження сприятимуть осмисленню як літературно-критичного, так і суспільно-політичного процесів середини ХХ ст. Висновки дослідження відкривають нові можливості для подальших наукових студій діяльності шістдесятників як талановитих, продуктивних та незламних творців української літератури та критики.

Практичне значення дисертації полягає у тому, що результати комплексного дослідження можуть використовуватися у курсах лекцій з історії української літератури, у спецкурсах і спецсемінарах, при написанні підручників та посібників для вищих і загальноосвітніх навчальних закладів, курсових і кваліфікаційних студентських робіт, у процесі подальшого вивчення поезії, прози та літературної критики шістдесятників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційної роботи апробовано у формі доповідей на засіданні кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості й апробовані у формі доповідей на наукових конференціях різних рівнів («Філологія початку ХХІ сторіччя: традиції і новаторство (м. Київ, 2018 р.), Science, research, development philology, sociology and culturology (Rotterdam 30.03.2018-31.03.2018), «Аналіз та

інтерпретація тексту» (Світязь, 2020).

Публікації. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 7 статей, з яких 5 – у фахових виданнях України і 2 – у закордонних виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел (331 позиція). Основний зміст дослідження викладено на 256 сторінках; загальний обсяг становить 221 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність і наукову новизну обраної теми, сформульовано її мету та завдання, з'ясовано предмет, об'єкт і методологічні засади дослідження, окреслено теоретичну й практичну цінність дисертації.

Перший розділ – «Шістдесятники й журнал «Дніпро»» – присвячений дискурсу поняття «філософія бунту», особливостям неоднорідного розвитку української літератури в середині минулого століття, аналізу становлення й розвитку журналу «Дніпро».

У підрозділі 1.1. – *««Філософія бунту» в контексті літературно-мистецького феномену шістдесятництва»* – здійснено огляд поняття «філософія бунту», окреслено передумови появи шістдесятництва як руху опору та настрої, що творили атмосферу того історичного періоду.

У 1951 р. було опубліковано філософський трактат французького екзистенціаліста А. Камю «Бунтівна людина», у якому автор виявив своє негативне ставлення до сталінізму-тоталітаризму, вважав бунтарство опозицією владі як джерелу насильства та несправедливості, простежував прямий причинно-наслідковий зв'язок абсурдності буття і бунту. Шістдесятники якраз-таки бунтували проти суспільно-політичної несправедливості, ідеологічної заангажованості, відсутності свободи вибору, абсурдності радянської дійсності.

Смерть Й. Сталіна (1953), десакралізація його постаті та певне послаблення ідеологічного тиску спричинило переоцінку цінностей, пошук нових ідеалів, утвердження нових моральних принципів та виникнення покоління шістдесятників.

1961 рік стає точкою відліку в появі самобутніх текстів, інших, нетрадиційних, бунтівних. З'являються твори М. Вінграновського, Є. Гуцала, І. Драча, В. Коротича, публікації Б. Олійника, В. Симоненка, В. Стуса, Гр. Тютюнника. Процеси, які зазнають потужного розвитку в 60-х роках, розпочалися ще в попередньому десятилітті, зокрема в 1953 р. з'явилася перша збірка Д. Павличка «Любов і ненависть», а 1957 р. – збірка Ліни Костенко «Проміння землі».

Однак хрущовська «відлига» тривала недовго, уже в 1962 р. почався владний тиск на різні видання та опозиційно налаштовану молодь, яку звинувачували в абстракціонізмі, формалізмі, національній обмеженості. У той час покоління шістдесятників потрапило у своєрідні історичні лещата. З одного боку, хрущовська «відлига» стала рушійною силою в процесі формування нової генерації, а з іншого – брежневські «приморозки» загрожували новими репресіями.

Для шістдесятників настав час вибору: пристосуватися, зрадити свої ідеали чи далі наполегливо творити нове мистецтво поза встановленими правилами та офіційними вимогами. Починаючи із середини 60-х років минулого століття в

середовищі української інтелігенції формуються три вектори взаємодії з владою: перший – дисидентство (А. Горська, Ірина Калинець, І. Калинець, Є. Сверстюк, І. Світличний, В. Стус), другий – внутрішня еміграція (Ліна Костенко, Михайлина Коцюбинська, В. Шевчук) і третій – конформізм (І. Драч, В. Коротич, Б. Олійник, Д. Павличко). По-різному склалися долі представників кожної із цих груп: перші були ув'язнені або просто фізично знищені, другі «писали в шухляду», треті, виконуючи соціальне замовлення влади, водночас отримали можливість писати естетично вартісні твори.

У підрозділі 1.2. – *«Журнал «Дніпро»: становлення й еволюція»* – простежено процес становлення й еволюції журналу «Дніпро», здійснено загальний огляд публікацій видання.

Протягом 20-х – початку 40-х років ХХ століття журнал «Дніпро» виходив під назвами «Молодняк» (1927–1937) і «Молодий більшовик» (1937–1941), де публікували свої твори письменники, які підтримували курс партії на творення радянської літератури. У критичних статтях засуджувалася творчість представників українського футуризму, київської неокласики та літературного об'єднання «Вапліте», а часом й ідеологічно близьких письменників-«плужан». Суттєвим здобутком журналу в цілому стало оприлюднення окремих художньо вартісних поезій О. Влизька, Л. Первомайського, В. Чумака та ін.

У 1930-х роках через повне знищення свободи слова, репресії, заслання, розстріли більшість письменників обрала шлях покори й служіння системі, а в нечисленних критичних статтях догматична й вульгаризаторська критика вишукувала факти недотримання письменниками стандартів соцреалізму, тому зміст журналу «Молодняк» відчутно збіднів.

З початком Другої світової війни журнал припинив своє існування, яке поновив у 1944 році, щоправда під новою назвою – «Дніпро». У цей час у ньому домінувала тема війни, її трагічних наслідків, безмежної хоробрості радянських воїнів, діяльності партизанів тощо (твори І. Фоменка; П. Дорошка, П. Панченка та ін.), уміщувалися листи з фронту, укази про нагороди й промови лідерів партії, численні нариси, якими письменники досить швидко відгукувалися на сучасні їм події (публікації В. Бережного, В. Кучера та ін.). Упродовж 1940-х років у журналі майже не було представлено критичних статей. А ті, які зрештою друкувалися, усіяко підтримували радянську владу та пропагований нею метод соціалістичного реалізму (публікації Ю. Кобилецького, А. Трипільського та ін.).

У другій половині 1950-х років збільшилася кількість рубрик журналу, друкувалися переклади творів зарубіжних класиків. Протягом цього десятиліття у журналі «Дніпро» було опубліковано деякі прикметні твори О. Гончара, Ю. Дольд-Михайлика, П. Загребельного, В. Земляка, а «Зачарована Десна» О. Довженка стала знаковим явищем усїєї новітньої української літератури.

З другої половини 1950-х років у журналі було видруковано низку новаторських художніх творів М. Вінграновського, Ліни Костенко, В. Шевчука та інших шістдесятників, а також праці І. Дзюби, Є. Сверстюка, І. Світличного, що виходили за межі радянського літературознавства.

Після приходу до влади в жовтні 1964 р. неосталініста Л. Брежнєва

розпочалася тотальна боротьба з наслідками хрущовської «відлиги». Уже в 1965 р. відбулася хвиля арештів, багато хто з шістдесятників потрапив до «списків неблагонадійних», що тягло за собою труднощі з публікацією творів або навіть повну заборону на їх друк.

Натомість журнал заповнили твори так званої «обов'язкової» тематики: звеличчування керманів партії і держави, оспівування звершень передовиків праці тощо (публікації П. Іванова, І. Муратова та ін.). Однак і в цих складних умовах головний редактор Ю. Мушкетик надавав сторінки свого журналу для поезії І. Драча, Ірини Жиленко, Б. Олійника, Д. Павличка, В. Симоненка, прози Є. Гуцала, В. Дрозда, В. Шевчука. Друкувалися також твори репресованих в сталінські часи поетів М. Йогансена та Є. Плужника. Журнал знайомив читачів і з перекладами творів зарубіжних класиків, зокрема Л. Арагона Р. М. Рільке та ін.

Серед критичних матеріалів свіжістю думки та глибиною аналізу привертала увагу стаття Є. Гуцала, Михайлини Коцюбинської, Є. Сверстюка, І. Світличного, В. Стуса, В. Шевчука, а також їхніх молодших колег А. Макарова та Ю. Покальчука.

Другий розділ – «Письменники-шістдесятники на сторінках журналу «Дніпро» (кінець 1950-х – початок 1970-х років)» – складається із двох підрозділів. Підрозділ 2.1. – **«Журнальний дискурс лірики нової літературної генерації 50 – 60-х років»** – присвячений аналізу поетичних творів шістдесятників

У пункті 2.1.1. – **«Поезія перехідного етапу від традицій до новаторства (Д. Павличко, Ліна Костенко)»** – досліджено творчість Д. Павличка й Ліни Костенко.

Твори Д. Павличка відображають двоїстий характер його поезії. З ідейних позицій радянського поета він пише вірші «Обличчями на Схід», «Лицеміри» та ін. І водночас відмовляється від агітаційно-пропагандистських мотивів у творах патріотичного («Краєвид» та ін.) й інтимного («Найкраща мить») спрямування. Його поезіям властиві публіцистичність, притчевість, алюзійність, порівняння й індивідуально-авторські епітети, звернення до архетипних образів.

Реакція тогочасної критики як на окремі вірші Ліни Костенко, видрукувані в журналі «Дніпро», так і на творчість загалом була різною. З одного боку, її звинувачували у формалізмі, безідейності, умовності, а з іншого – вказували на вміння поетеси глибоко осмислити психологічні конфлікти (В. Іванисенко) та розкрити складну долю духовно незнищеного народу (Л. Тарнашинська).

«Дніпрянські» твори Ліни Костенко мають широкий проблемно-тематичний діапазон. Вона піднімає важливе питання вибору людиною свого життєвого шляху («Альтернатива барикад»), засуджує морально нищих людей («Посмішки»), у пейзажному вірші «Ліс» яскраво унаочнює вади тогочасної тоталітарної держави.

Низка творів – «Кобзарю», «Ван-Гог» та ін. – присвячена темі митця. Так, у першому з них Ліна Костенко вкладає в уста геніального поета повчання-заклик до письменників буремного ХХ ст. гартувати свої мистецькі голоси, а в наступному змальовує складний психологічний стан видатного нідерландського художника.

Поетеса нерідко звертається до історичних мотивів і образів, однак крізь призму минулого прагне осмислити сучасні проблеми. У підтексті поезії «Цариця

Астинь» йдеться як про Ліну Костенко, так і про покоління шістдесятників загалом, що обстоювали своє право на творчість усупереч вимогам влади та її запопадливих клеветів, утілених в образі запопадливих євнухів. В її інтимній ліриці («Коли прибуває смуток», «Опадає вишневий цвіт») поєднуються мотиви очікування справжнього почуття і нещасливого кохання.

У пункті 2.1.2. – **«Художні відкриття лірики шістдесятників: М. Вінграновський, І. Драч, Ірина Жиленко, В. Коротич, Б. Олійник, В. Симоненко»** – здійснено огляд поетичних творів дебютантів 60-х років.

У журналі «Дніпро» були опубліковані лише три твори М. Вінграновського, яким притаманні елементи автобіографізму. Ліричний герой згадує своє дитинство («Дитинство»), рідного батька, за яким дуже сумує («Батькова пілотка»), та осмислює життєвий шлях свого покоління («Моєму морю»).

Тогочасні критики звинувачували М. Вінграновського у формалізмі, абстракціонізмі, зверненні до поетики символізму (О. Войнова), стилістичному еkleктизмі (М. Шеремет). Водночас перші кроки поета підтримали І. Кошелівець, А. Малишко, М. Рильський.

Були різні погляди в той час і щодо творчості І. Драча. З одного боку, вказували на мотиви приреченості (В. Речмедін), сумбурне поєднання різних стилів (М. Шеремет), а з іншого – на оригінальність і самобутність поетики (І. Кошелівець), складну асоціативність (Л. Сенік), появу нового таланту вітали також І. Дзюба, Б. Кравців, М. Рильський та ін.

У поемі «Спрага» через концепт спраги, поєднання різних часових площин, умовність, внутрішні монологи героїв тощо відтворено сумніви ліричного героя і його тривогу за цілий світ, оскільки він добре усвідомлює, що науково-технічний прогрес може призвести до втрати людством духовності.

У низці віршів І. Драч порушував проблему повернення до традицій та звичаїв свого народу («Калинова балада»), змальовував атмосферу визвольного руху початку ХХ ст. («Іван Франко в революційному Києві 1905 року»), показував, що люди забули трагічні сторінки недавньої історії («22 червня 1966 року...»), звертався до традиційних для себе образів матері («Матері від блудного сина») та сонця («Поезії»). А у віршах «Небо моїх надій» і «Дихаю Леніним» висловив свою тогочасну віру в компартію.

Поезія І. Жиленко не вписувалася в загальне річище ідеологічно заангажованої лірики, оскільки в центрі її художнього світу стояла жінка, занурена в щоденне родинне життя. Відтак критики докоряли їй за «манірність» і «камерність», за певні тужливі мотиви (В. Речмедін), надмірний естетизм (В. Фединишинець), аполітичність (А. Дідоренко).

У поезії «Жаль» авторка, вдаючись до кольорової символіки, розкрила внутрішній стан ліричної героїні-домогосподарки, яку гнітить буденність і нездійснені мрії.

В інтимній ліриці поетеса показала піднесене прагнення дівчини до казки, до високого почуття і зануреність хлопця у буденні клопоти, що заважає йому відчувати справжнє кохання («Червоні вітрила»). Алюзія на твір О.Гріна, слова з протилежним значенням, епітети й авторські метафори сприяють розкриттю

справжніх почуттів героїв.

У філософській поезії «Літак» авторка з допомогою персоніфікованого образу літака роздумує над проминальністю світу й завершенням життя – смертю. «Зимовий жарт» «Виноград» відзначається оптимістичним настроєм, розважально-ігровою формою та зверненням до грецького міфу про Діоніса.

Твори В. Коротича в 60-ті роки охоче друкували численні періодичні видання, зокрема журнал «Дніпро». У нього є чимало ідеологічно заангажованих творів, зокрема вірш «Закриття». Водночас у поемі «Повернення батька» він звернувся до похмурих часів сталінщини, показав правдиву історію про арешт батька, якого звинуватили в зраді Батьківщини. Поема написана переважно верлібром, без поділу на строфи, побудована на кшталт музичного твору, тому й складається з увертюри, трьох розділів, між якими автором вміщено два інтермецо, і фінал.

У ліричних творах поет замислюється над швидкоплинністю життя («Для споминів...»), трагічною долею Лесі Українки, яка стала символом нескореності й стійкості («Сурамі»), звертається до образу Т. Шевченка, котрий надихає усіх своєю моральною стійкістю і ширістю («З виставки народного мистецтва»), роздумує над питанням сутності життя людини, яка в плинні повсякдення часто забуває про своє призначення («Чиж»), та долею юнака, що відчуває необхідність змін у своєму повсякденні («Життя»). Особливістю його «Шкіців про слова» є переплетення прозових частин із віршовими, що дозволило авторові замислитися над дражливою для тогочасної влади з її асиміляційною політикою проблемою значення рідної мови в житті людини, відтворити спогади героя про дитинство, надати поезії глибокої емоційності. Натомість форма верлібру та розмовна тональність творів «Кіно», «Пісня», «Карпатський ліс» та ін. дали змогу автору окреслити специфіку такого виду мистецтва, як кіно, акцентувати увагу на необхідності збереження культурних надбань свого народу, краще передати красу Карпат тощо.

Свої погляди на літературу В.Коротич розкрив у статті «Відповідь на лист критика», де обстоював думку про уникнення шаблонності в літературі, обстоював свободу творчого самовияву.

Протягом 50–70-х років у журналі «Дніпро» було опубліковано понад сорок творів Б. Олійника різних жанрів: поеми, послання, балади, «діалог», пісня, віршованій «портрет». У поета є також різні за тематикою ліричні вірші – інтимні («Побачення»), громадянського («Моє бажання» тощо) та філософського («Межа», «Віч-на-віч» тощо) спрямування. У низці віршів автор відповідно до тогочасних вимог прославляє компартію («Безсмертна книга», «Комсомолу»).

Багатьом творам Б. Олійника властива філософічність. Автор порушує вагомі екзистенційні та онтологічні проблеми, пише про вади суспільства («XX-й вік і Гамлет»), осмислює різні типи людей, зокрема зазначає, що за всіх часів були справжні патріоти, які не зраджували своїх переконань і принципів, а потреби країни й народу ставили вище від власних бажань («Віч-на-віч»).

У поемі «Дорога», спираючись на низку подій і постатей із минулого та сучасного, уводячи в текст баладу і притчу, оповідання і легенду, автор у прагненні осмислити важливі філософські, морально-етичні проблеми звертається до образу

дороги як традиційного символу людського життя.

Розробляє Б. Олійник і воєнну тематику. Головна ідея поеми «Урок» полягає в необхідності не лише засвоїти уроки минулого, а й зберегти історичну пам'ять, що є важливим чинником самоідентифікації особистості. Філософські відступи, внутрішнє монологічне мовлення, діалоги, уведення прозових частин, переплетення часових площин проєктують події твору на різні народи та часи.

У поезіях «Ждіть нас, нові планети!», «Тяжіння серця» Б. Олійник висвітлює актуальну на той час тему польоту в космос та освоєння позаземного простору. (Працю космонавтів автор порівнює із першими кроками молодих людей, які залишають своїх батьків, дім та нерідко рідний край і тільки згодом усвідомлюють всю значущість того, що втратили.)

Традиційно для шістдесятників поет звертається до образів простих і чесних людей – своїх сучасників, зокрема підносить працю будівельників («Зодчий»), мулярів («Пам'ятник»), селекціонерів («Пісня про селекціонера»), листонош («Найкраща професія»). Особливе місце в його творчості посідає образ матері, яка попри загальний захват перед науковими досягненнями людства з тривогою чекає на землі свого сина-космонавта («Мати»).

В особистісній ліриці герой, який асоціюється безпосередньо з автором твору, із великим захопленням говорить про дорогу його серцю Полтаву («Там, за рікою, вітер...»), передає свою любов до рідної землі, до її працюючих, чесних і вірних жителів («Приїжджай, мій брате!»). В інтимній ліриці домінує настрій смутку ліричного героя, який прагне ще раз побачити свою кохану («Мелодія»). Настрій тонуальності поезій створюють різні художні засоби та кольорова гама («О жовтий квіт мелодії розстань...»).

Поезія В. Симоненка, якого називають символом шістдесятництва (І. Кошелівець), вирізнялася не вигадливою формою, а новизною змісту, здатністю схоплювати ключові проблеми свого часу, умінням передати нове світовідчуття молодого покоління письменників, що входило в літературу в умовах хрущовської «відлиги».

За десять років творчого життя В. Симоненко стрімко еволюціонував від комсомольця, члена партії до переконаного заперечника радянської системи. У журналі «Дніпро» був розміщений один «правовірний» вірш поета – «Від серця поклонюсь», однак справжнє ставлення до радянської влади він висловив у «Баладі про зайшого чоловіка», де висміяв комуністичний лад і особливо вождя, що прагнув до повного підкорення багатьох народів.

Поет висловлював своє негативне ставлення до людей, які схилилися перед вождями нації, яких називає «безсмертними», і протиставляє їх «смертним» – простим радянським людям, не виокремлюючи з них і себе («Може, так і треба»). У сатиричному вірші «Суд», послуговуючись низкою професіоналізмів, автор викриває бюрократизм чиновників і їхнє прагнення перешкоджати прогресивним змінам.

В. Симоненко акцентував увагу на самоцінності людської особистості в її протистоянні безликій масі, був переконаний, що так звана проста, звичайна людина – насправді духовно багата особистість зі своїм неповторним світом («Дід

умер», «Баба Онися»).

Публікації в журналі «Дніпро» представляють В. Симоненка не лише як автора наснаженої громадянськими мотивами поезії, а й як майстра інтимної та пейзажної лірики. Наскрізною метафорою інтимної поезії «Мечі» є образ схрещених доріг, який вказує на незрадливість взаємних почуттів закоханих та готовність разом здолати всі негаразди. Натомість у пейзажному вірші «З вікна» за допомогою персоніфікації автор передає сумовито-журливий настрій ліричного героя, породжений приходом зими.

У пункті 2.1.3. – *«Феномен бунту поетів-дисидентів (В.Стус, І.Калинець)»* – розглянуто твори шістдесятників-дисидентів.

Журнал «Дніпро» був по-своєму важливим і значущим для В. Стуса, оскільки саме тут протягом 1963 – 1965 років він устиг опублікувати низку поезій і статті «Най будем щирі...» та «На поетичному турнірі», у яких висловив свої погляди на літературу, вказавши на важливість зберегти власну «мистецьку щирість» та необхідність відмовитися від галузевої поезії.

В. Стус ніколи не корився системі, завжди дотримувався своїх переконань і поглядів. Серед його «дніпрянських» творів є поезії, перейняті громадянськими настроями, як-от вірш «Зореплавцю», у якому поет, звернувшись до космічної тематики, висловив свій захват від підкорення Всесвіту, що є для нього невіддільним від любові до Батьківщини.

В інтимній поезії переважає мотив смутку через нерозділене кохання. Поезія «Епістолярне» написана верлібром, має форму листа й відтворює буденний плин життя закоханої дівчини, яка не може наважитися відіслати юнакові листи.

Пейзажний вірш «Озеро Кисегач» відзначається певною елегійністю і автобіографічністю. Для змалювання явищ природи, співзвучних із внутрішнім світом ліричного героя, автор вдався до чорного кольору, прийомів алітерації, персоніфікації та порівняння.

Зразком інтелектуальної, філософськи наснаженої поезії виступає вірш «Молодий Гете». Вдаючись до широкого вживання індивідуально-авторських епітетів, оксиморона, порівняння, чорного кольору, метафори, автор формулює творчі й особисті імперативи Гете.

Творчість І. Калинця десятиліттями замовчувалася тоталітарною владою, оскільки вже перші кроки митця в літературі не вкладалися у звичну схему соцреалізму. У 1964 р. редакція журналу «Дніпро», пропонуючи своїм читачам його вірші під загальною назвою «Країна колядок», повідомляла, що вони взяті з першої книги поета, підготовленої ним до друку, однак вона так і не побачила світ.

На поетику творів і характер художнього бачення І. Калинця великий вплив мали язичницький та християнський світогляди, а також український фольклор. Самобутність художнього світу І. Калинця цілком проглядається і в тих його писаних переважно верлібром ранніх творах, що друкувалися в журналі «Дніпро».

У поезії «Писанки» передано процес творення писанки, у котрій зосереджена магічна сила, що приносить щастя та достаток. Шляхом вірності звичаям своїх предків український рід попри всі загрози своєму існуванню збережеться і в майбутньому, про що йдеться у вірші «Килими».

У поезіях із циклу «Білий антракт» автор експериментує з мовними нормами, стилем і розділовими знаками. У вірші «Заячий Кирило-Мефодій» він звертається до мотиву створення алфавіту Кирилом і Мефодієм та, використовуючи застарілу лексику й текстуальні пароніми, відтворює давні часи й передає процес несприйняття абетки, що певним чином перегукується з пізнішими українськими реаліями, коли радянська «інквізиція» применшувала значення української мови, культури й традицій.

У І. Калинця є й жартівливий вірш про допитливу дівчинку Звениславу, яку все цікавить, що має автобіографічний характер. Використані автором елементи словесної гри наближають цей твір до фольклорних примовлянок-забавлянок (Г. Віват).

Підрозділ **2.2.** – *«Апробування прози шістдесятників у журналі «Дніпро»: епічний дискурс»* – присвячений розгляду ідейно-тематичного спрямування та проблематики прозових творів письменників-шістдесятників. Встановлено, що вони переважно зверталися до коротких прозових форм та прагнули досягнути й відтворити внутрішній стан героя з його думками та переживаннями.

У пункті 2.2.1. – *«Психологізм прозових творів Є. Гуцала»* – досліджуються тематичні особливості різножанрових творів письменника, в якому вбачали зачинателя нової модерної прози (Б. Кравців).

Плідні творчі стосунки склалися в Є. Гуцала з редакцією журналу «Дніпро», чому свого часу посприяв головний редактор журналу М. Руденко. Усього у виданні було опубліковано близько двадцяти різножанрових творів Є. Гуцала.

Перші твори прозаїка-дебютанта («Дума про Овлура», «Гордій» і «Розлилися круті бережечки») писалися під неунікним впливом соцреалістичного методу, однак у них уже проглядалося авторське прагнення до пошуку нових підходів у зображенні людини і дійсності

Головний герой оповідання «Дума про Овлура» зображений як особистість винятково позитивна та цілеспрямована, який своїм прикладом зумів залучити інших до будівництва дороги. Оповідання прикметне глибоким психологізмом. Вдаючись до персоніфікації природи та імпресіоністичних замальовок, автор занурюється у внутрішній світ персонажів.

Неодноразово Є. Гуцало звертається до теми дитинства, часу, сповненого доброти й великих мрій, про що йдеться в новелі «Припутень». Оповідання «Мельник і його дочка» витримане в дусі неореалізму в поєднанні з такими ознаками імпресіоністичного стилю, як звукові та слухові деталі, персоніфікація природи, ліризм оповіді й передача почуттів персонажа. (Лагідна та щира дівчина відчуває гармонію з природою, любить слухати спів води, однак перебуває у конфлікті зі світом, з іншими дітьми. До дитячої тематики звернувся Є. Гуцало й у новелі «Проти Івана сонце іграло», де акцентує увагу на важливості зв'язку із рідною землею і традиціями свого народу.

У повісті «Бузок у рядні», вдаючись до різних форм нарації, зокрема форми сну, оповіді від автора та від імені героїв, він пише про школу, перше кохання, показує ставлення дівчини до одних і тих самих подій у 4 роки й у підлітковому віці, розкриває тему війни, усвідомлюючи її як страшне лихо. Для підсилення

психологізму твору, увиразнення внутрішнього світу героїнь та їхніх думок письменник звертається до персоніфікації образу бузку.

У повісті «Родинне вогнище» крізь внутрішній світ Ганки Волох, її світобачення та психологію розкривається складне повоєнне життя народу, а сама жінка постає узагальненим образом виснажених працею матерів, на плечах яких у ті гіркі роки лежала відповідальність за виховання дітей, збереження роду.

У пункті 2.2.2. – *«Проблематика малої прози Валерія Шевчука»* – здійснено огляд творів письменника, який, зупиняючись лише на одному дні з життя персонажів, показав їхні повсякденні клопоти, стосунки з іншими людьми, підняв непрості морально-етичні проблеми.

У новелі «Навіщо я про це згадую...» В. Шевчук зобразив життя людей, які живуть дрібними інтересами й не цікавляться суспільними подіями, і розкрив внутрішній світ духовно багатих особистостей, котрі зазнали у своєму житті чимало горя та страждань. Для твору характерна певна автобіографічність й елегантність. В оповіданні «Батько» він змалював тогочасний побут і наголосив на важливості духовно-моральних цінностей. Батько у творі виступає символом дитинства, щасливого та безтурботного періоду життя.

Оповідання «Довгий день без перерви» було надруковане в еміграційному журналі «Сучасність» (1967), що свідчить про вияв особливого інтересу до молоді української прози, яка виходила за межі соцреалізму. У цьому творі автор передає думки підлітка, закоханого в однокласницю, пише про любов, взаємини в сім'ї, стосунки з батьками та однолітками. Домінантним у творі є образ дому, охоронцем духовних цінностей якого постає батько.

Пункт 2.2.3. – *«Палітра художніх образів у прозі В.Дрозда»* – присвячений аналізу художніх образів різножанрових творів письменника, для яких характерними є відмова від позитивного героя, ліризм, проникнення у світ природи, типовість героїв, розкриття психології персонажів.

Повість «Люблю сині зорі» могла б розраховувати на статус оригінально-психологічної, коли б не постійне возвеличування комсомолу, комунізму, проте саме ця повість дозволяє простежити початок самобутньої літературної кар'єри митця й еволюцію його художньо-естетичних шукань. Твір складається із декількох частин, кожна з них названо ім'ям героя, від якого ведеться розповідь у цій частині, що дає змогу відтворити думки й погляди різних нараторів.

Глибокий психологізм оповідання «У березі» виявляється через думки головного героя Артема про увесь жах війни та її страшні наслідки. Письменник осмислює також проблему особистого вибору у важливих життєвих ситуаціях («Дороги»), описує важке життя жінки Алтайського краю («Туба»), розкриває внутрішню роздвоєність жінки щодо нелюбого чоловіка («Молохви»). Через форму сну автор змалював у повісті «Семирозум» повсякденні реалії життя передреволюційного села та зобразив різних героїв: розумного чоловіка, великого майстра Матвія Семирозума; бідняків, які покійно працюють; багатія Філарета з його власницькою філософією життя.

У третьому розділі – *«Літературно-критичний дискурс шістдесятників у журнальному форматі»* – здійснено огляд літературознавчих публікацій молодих

дослідників, які руйнували усталені стереотипи панівного методу соціалістичного реалізму відповідно до заклику О.Довженка розширювати його межі.

Підрозділ 3.1. – *«Літературно-критичні студії І.Дзюби та І.Світличного»* – присвячений огляду публікацій І.Дзюби та І.Світличного.

У перших розвідках, позначених впливом радянського літературознавства, І.Дзюба порушує важливі проблеми літератури. Він аналізує сатиричні твори українських письменників, друковані упродовж 1955 – 1956 рр. і присвячені питанням радянського життя в аспекті їх ідейно-тематичної спрямованості й проблематики, з'ясовуючи, що українська сатира не показує справжній стан суспільства («Проблематика нашої сатири»). Здійснює глибокий аналіз післявоєнної прози на так звану «молодіжну» тему, при цьому заперечує віджилу практику поділу літератури на теми. І.Дзюба звертається також до небезпечного для влади мовного питання, зауважуючи, що більшість молодих персонажів говорить «сухою», вихолощеною мовою («За духовно багатого героя (Молодіжна тема в українській прозі останніх років»).

Стаття І. Дзюби «У праці зростають герої» присвячена проблемі зображення людини у творах романтика О. Довженка й реаліста І. Сенченка, таких різних у стильовому плані й таких подібних у виборі свого героя – духовно багатой простої людини, що було близьким і для самих шістдесятників.

У статті «У дивосвіті рідної хати» автор здійснив огляд творчості поета-дебютанта В.Голобородька. Тут уже немає характерної для праць 50-х років марксистсько-ленінської риторики, натомість з'являються такі поняття та словосполучення, як «національні форми і джерела духовності», «натурфілософська діалектика» тощо.

І.Світличний, як і І.Дзюба, теж був вихований у дусі правовірної радянської людини, проте вже в студентсько-аспірантські роки дистанціювався від апологетики влади, а згодом перейшов на позиції прямого протистояння тоталітарному режиму.

Важливою сторінкою в житті І. Світличного стала його співпраця із журналом «Дніпро», де він протягом 1955 – 1957 рр. обіймав посаду завідувача відділу критики, прагнучи оновити цей напрям його роботи.

Стаття «Багатство життя й одноманітність мотивів» прикметна підтримкою автором пейзажної лірики К. Журби зі збірки «Над красунею Десною», оскільки цей вид лірики в культивські часи оголошувався «безідейним». У жанрі літературного портрета написав статтю «Гартована поезія» про творчість В. Чумака – одного з тих «перших хоробрих», основоположників української радянської літератури, що були в попередні десятиліття оголошені ворогами режиму.

У розвідці «У поетичнім космосі» І.Світличний захищає молодих митців від поширеного уявлення про їхню поезію як абстрактно-космічну, адже навіть у поемі «Ніж у сонці» І. Драча ліричний герой перед польотом у космос замислюється над злободенними проблемами тогочасного життя; він також спростовує звинувачення на адресу поета в надмірній трагічності, бо загроза атомної війни, передана через образ «ножа у сонці», є реальною небезпекою.

І. Світличний цікавився й історією українського письменства. Він осмислив погляди Лесі Українки на літературу, передусім «реабілітував» її концепцію «новоромантизму», фактично табуйовану в тодішніх лесезнавчих працях, наголошував на її вимозі звільнення людини від будь-яких форм рабства, що було суголосним і прагненням І. Світличного та його однодумців («Криця не іржавіє. До п'ятдесятих роковин з дня смерті Лесі Українки»). Водночас дослідник вів мову про естетичні критерії поцінування літературних творів та про методологію історії літератури («Напередодні історико-літературного синтезу»).

Протягом усього свого життя І. Світличний виявляв глибокий інтерес до постаті Т.Шевченка. Стаття «Коментар критичний до коментаря наукового», підписана псевдонімом Володимир Твердохліб, – це критична рефлексія автора на дослідження Ю. Івакіна «Коментар до «Кобзаря» Шевченка: Поезії до заслання» (1964), у цілому високо ним оцінене. В іронічному тоні витримана наступна стаття І. Світличного – «Гармонія і алгебра», у якій він висміює псевдонаукові «фундаментальні» дослідження Н.Петрової, В.Ващенко та І.Білодіда та інших шевченкознавців.

У підрозділі 3.2. – *«Літературознавчі погляди Михайлини Коцюбинської в контексті наукових розвідок середини ХХ ст.»* – проаналізовано нестандартний підхід дослідниці до інтерпретації творчого доробку письменників різних часів.

Михайлина Коцюбинська звернулася до художньої спадщини М. Коцюбинського, наголошуючи на актуальності тематики і проблематики творів письменника, виокремлюючи їхні стильові домінанти та простежуючи роль художніх засобів при створенні образів («Майстерність художнього синтезу»). Осмислюючи творчість Т.Шевченка, авторка підкреслювала, що для неї характерні синтез стилів, змістова багатоплановість, переплетення вічних символів і нових образів, своєрідний синтаксис і поетичний звукопис, поєднання віддалених за змістом слів («Шевченко – поет сучасний»).

У статті «Про поезію поезії» Михайлина Коцюбинська на матеріалі творчості як знаних майстрів слова М. Бажана і В. Сосюри, так і молодих І. Драча, М. Вінграновського, М. Павличка, Ліни Костенко простежує особливості вживання метафори в українській поезії.

Михайлина Коцюбинська аналізує також праці інших літературознавців, зокрема в статті «Золота нитка історії (Роздуми навколо книги Н. Калениченко «Українська проза початку ХХ ст.»)» схвально відгукується про наукову студію Ніни Калиниченко, підтримуючи її думку щодо необхідності розглядати доробок майстрів слова в контексті доби. У статті «Уроки художника» авторка високо оцінила монографію Наталі Кузякіної про І. Кочергу – перше ґрунтовне дослідження творчості відомого драматурга.

У підрозділі 3.3. – *«Світоглядні засади наукових студій Євгена Сверстюка»* – здійснено огляд літературознавчих розвідок відомого дисидента, громадського діяча та літературознавця.

У розвідці «У пошуках єдино вірного образу» Є. Сверстюк звернувся до жанру художньої біографії, оскільки в ньому на той час, за його твердженням, нерідко головна увага приділялася белетризації відомих фактів з життя героя, а не

відкриттю художнього образу. Дослідник виробив власний підхід до осмислення доробку Т.Шевченка, зокрема в статті «Етика прометеїзму» зазначав, що попри важкий життєвий шлях, поет упродовж усього життя закликав народ до внутрішньої свободи й боротьби за волю. Тому головні герої його творів – сильні та мужні особистості, які не корилися долі й були готові померти за велику ідею.

Звернувся Є.Сверстюк і до творчості німецького письменника та мислителя Й.Гете, для якого важливим було вільне гармонійне життя в єдності з природою. А його підтримка прагнення людей до свободи як фізичної, так і духовної відповідали прагненням самого Є. Сверстюка, котрий рішуче відкидав естетичні пріоритети та соціально-політичну практику тоталітарного режиму.

У статті «Шлях Тургенєва (До 150-річчя від дня народження І. С. Тургенєва)» Є.Сверстюк веде мову про домінанти світогляду й художньо-стильові особливості прози російського письменника й констатує, що його світосприйняття відзначалося поміркованим лібералізмом, найскладніші соціальні проблеми він подавав крізь призму індивідуальної психології, змальовував героїв пасивно споглядальних, що почувають себе «зайвими людьми» у світі, а в цілому реалістичних творах митця простежуються також риси романтизму.

У ще одній статті, опублікованій під псевдонімом Володимир Швид, – «Вдалась ти крилатою – мусиш летіть» – Є.Сверстюк аналізує творчість Лесі Українки, зумовлену патріотичною настановою розбудити свій безправний і принижений народ, змінити його світогляд, викликати в нього прагнення до волі. Вишканий віками поневолення особливий тип добровільного раба, що був опорою деспотизму, вона втілювала в численних образах людей покірних і слухняних. Але майбутнє Батьківщини вона пов'язувала з героями іншими – вільними духом, морально стійкими, відданими своїм ідеалам.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** узагальнено основні положення і результати дослідження.

Смерть Й. Сталіна, десакралізація його постаті та певне послаблення ідеологічного тиску в часи «хрущовської відлиги» спричинило переоцінку цінностей, пошук нових ідеалів і моральних принципів та зумовило появу шістдесятників – покоління національно зорієнтованої творчої молоді, що обстоювало культурний плюралізм, естетизм, індивідуалізм, сповідувало ідеї гуманізму та антропоцентризму. Шістдесятники виступали проти сталінського тоталітаризму, заперечували норми та принципи соціалістичного реалізму, обстоювали свободу слова й творчості, що цілком вкладається в поняття А.Камю «філософія бунту».

Шістдесятники друкували свої твори та праці в різних виданнях, зокрема й у журналі «Дніпро». Історія цього часопису, що протягом 20-х – початку 40-х років ХХ століття виходив також під назвами «Молодняк» і «Молодий більшовик», дозволяє певною мірою простежити особливості розвитку українського літературного процесу, показати жорстку політику заборон, яку проводила радянська влада. Саме шістдесятники сформуливали незаангажований погляд на художню літературу й послідовно відстоювали власну позицію. Однак подібні

процеси були досить нетривалими, бо ідеологія панівного режиму полягала у викориненні вільнодумства в Україні, тож шістдесятники повсякчас зазнавали різного роду утисків і репресій. Останнє зумовило розшарування в їхньому середовищі на дисидентів, внутрішніх емігрантів і конформістів.

Твори Д. Павличка відображають двоїстий характер його поезії. З ідейних позицій радянського поета він пише вірші «Доручення», «Сльози», «Жест Нерона». А в поезіях патріотичного спрямування («Краєвид», «Карабін Яворова») відмовляється від агітаційно-пропагандистських мотивів та плакатних лозунгів. У його творах домінує публіцистичний струмінь.

Безкомпромісна Ліна Костенко публікує твори широкого тематичного діапазону: дає зразки лірики філософської («На світі можна жити без еталонів», «Альтернатива барикад»), інтимної («Оксані», «Голуба дистанція»), пейзажної («Ліс»), осмислює трагічну долю народу («Кобзарю»); аналізує непрості взаємини митця й загалу («Латаю парус», «Висота»). Характерними для її творчості стали риси психологізму, бунтарство й жага боротися з панівною ідеологією тоталітарного режиму.

Виразно автобіографічний характер мають «дніпрянські» поезії М. Вінграновського, ліричний герой яких згадує своє дитинство («Дитинство»), рідного батька, за яким дуже сумує («Батькова пілотка»), романтично піднесено осмислює життєвий шлях молодих людей («Моєму морю»). У них він використовує прийоми персоніфікації, анафори, контекстуальні антоніми й індивідуально-авторські епітети тощо.

Поезії І. Драча органічно поєднують інтерес і до сучасної доби, і до минулого. Поемою «Спрага» автор попереджав читача, що науково-технічний прогрес може призвести до морально-етичних проблем та втрати людством духовності. Він порушував проблему повернення до традицій та звичаїв свого народу («Калинова балада»), відтворював атмосферу визвольного руху («Іван Франко в революційному Києві 1905 року») тощо. Традиційні для поета образи матері та сонця постають відповідно у творах «Матері від блудного сина» і «Поезії» (*і «Матері від блудного сина»*). Водночас у віршах «Небо моїх надій» і «Дихаю Леніном» знайшла відображення тогочасна віра поета в комуністичну партію та її вождя. Його поезії відзначаються метафоричністю, символічністю, асоціативністю.

У рамки соцреалізму не вкладалися вірші Ірини Жиленко. У них вона глибоко розкрила внутрішній стан жінки-поетеси і жінки-домогосподарки, яких гнітить щоденна суєта, вивела образ щасливої матері («Святкувало серце втечу в літо...», «Жаль» і «Жіноче»). Її поезії властиві естетизм, метафоричність, емоційність, іронічна тональність.

В. Коротич звертався до похмурих часів сталінщини (поема «Повернення батька»), у своїй ліриці замислювався над швидкоплинністю життя («Для споминів...»), трагічною долею Лесі Українки («Сурамі»), роздумував над питанням сутності життя («Чиж»). У руслі вимог радянської ідеології опублікував вірш «Закриття». У версифікації поет тяжів до верлібру.

У журналі «Дніпро» було опубліковано понад сорок творів Б. Олійника різних жанрів: це поеми, послання, балади, «діалог», пісня, віршований «портрет», а

також різні за тематикою ліричні вірші – інтимного («Побачення», «Чайка»), громадянського («Мое бажання», «Приїжджай, мій брате!» тощо) та філософського («Межа», «Віч-на-віч» тощо) спрямування. У багатьох віршах автор відповідно до тогочасних вимог прославляє компартію («Безсмертна книга», «Комсомолу»). Його поезія вирізняється багатством мотивів, зверненням до традиційних образів, афористичністю, простотою, поєднанням минулого й теперішнього, буденного й героїчного, відзначається глибоким пафосом та нерідко трагізмом тону.

Громадянський пафос багатьох творів В. Симоненка, у яких увиразнюється постать поета як борця із соціальною та національною кривдою, поєднується з увагою до багатого внутрішнього світу особистості («Гей, нові Колумби...», «Ми думаємо про вас», «Дід умер», «Косар», «Баба Онися», «Піч»). Особливістю його художнього стилю є простота викладу, традиційність, наявність фольклорних образів, звернення до образів звичайних, але духовно багатих людей, певний автобіографізм.

В. Стус суттєво розширив тематику віршів, збагатив лексику, удавався до різних видів лірики, для його творів характерні інтелектуалізм, філософічність та певна автобіографічність, індивідуально-авторські метафори (твори «Зореоплавцю», «Мати», «Озеро Кисегач», «Епістолярне»). Поезія І. Калинця поставала на джерелах усної народної творчості, перехресті язичницького та християнського світоглядів («Писанки», «Килими», поезії із циклу «Білий антракт»). Автор звертався до верлібру й мовних експериментів.

Духом новаторства була позначена і проза шістдесятників, зосереджена передусім на внутрішньому світі людини.

Є. Гуцало у своїй лірико-романтичній, а потім і реалістичній прозі відтворював правдиві картини життя народу за часів компартійної влади, розкривав думки і почуття сучасника, показував різних героїв, проте особливу увагу приділяв дітям, крізь свідомість яких можна по-іншому подивитися на світ, спотворений тоталітарною системою (новели «Припутень» і «Проти Івана сонце іграло», оповідання «Мельник і його дочка», повість «Бузок у рядні»). Домінантними рисами доробку письменника є ліризм, психологізм, контекстуальна деталь, персоніфікація природи як органічної частини життя людини.

Творам В. Шевчука – новелі «Навіщо я про це згадую...» та оповіданню «Батько» – притаманні автобіографічність, образність та емоційність. Письменник часто змальовував один день із життя героїв, однак через внутрішнє мовлення героїв зазирає у минуле персонажів та показує їхні справжні цінності й переконання.

Мала проза В. Дрозда – оповідання «У березі», «Дороги», «Туба», «Молохви» та повість «Семирозум» – привертає увагу психологізмом, порушенням складних морально-етичних проблем, пов'язаних із війною і повоєнним часом.

Критики-шістдесятники, подолавши зрештою юнацькі ілюзії щодо компартійної влади, своїми працями надали осмисленню тогочасного літературного процесу виразного дискусійного характеру.

І. Дзюба та І. Світличний прагнули переосмислити принципи соцреалізму, відійти від шаблонів у тлумаченні доробку відомих майстрів слова (Т. Шевченко,

Леся Українка, В. Чумак, О. Довженко, І. Сенченко), підтримували художні шукання своїх молодих сучасників (М. Вінграновський, В. Голобородько, І. Драч), намагалися відновити правдивість і об'єктивність критичної думки в межах офіційного радянського літературознавства.

«Дніпрянські» публікації Михайлини Коцюбинської засвідчили прихід в науку талановитого дослідника зі своїм баченням минулого та сучасного українського письменства, з тонким відчуттям краси художнього слова, бажанням долати ідеологічні схеми й штампи в інтерпретації творчого доробку Т. Шевченка, М. Коцюбинського, М. Бажана, В. Сосюри, своїх ровесників М. Вінграновського, І. Драча, Ліни Костенко, М. Павличка.

Для Є.Сверстюка-шістдесятника та дисидента принциповими були поняття духовності й особистої і національної свободи, що знайшло відображення в його публікаціях про творчість видатних постатей різних національних літератур – української (Т. Шевченко, Леся Українка), німецької (Й. Гете), російської (І. Тургенев).

Дослідження історії становлення і розвитку журналу «Дніпро» та змісту його публікацій дозволяє розкрити важливі, але маловивчені сторінки діяльності шістдесятників – письменників і критиків.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом творчості шістдесятників на сторінках інших українських журналів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Го Юаньпен. «Філософія бунту» в контексті літературно-мистецького феномену шістдесятництва. *Літературознавчі студії*. Вип. 51. 2017. С. 57– 61.
2. Го Юаньпен. Художній світ Ірини Жиленко (на матеріалі ліричних творів, опублікованих у журналі «Дніпро» у 1960-х роках). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. 2018. Т. 29 (68). № 4. С. 137 – 142.
3. Го Юаньпен. Основні мотиви та стильові домінанти ранньої поезії Віталія Коротича (на матеріалі віршів, опублікованих у журналі «Дніпро» в 1960-х роках). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство*: Серія : Мовознавство. Випуск 1 (28). 2018. С. 16 – 19.
4. Го Юаньпен. Літературознавчі концепції Михайлини Коцюбинської (на матеріалі публікацій у журналі «Дніпро» середини ХХ ст.). *Волинь філологічна: текст і контекст*. Вип. 25. 2018. С. 69 – 80.

Статті в наукових фахових виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

5. Го Юаньпен. Психологізм прозових творів Є. Гуцала, опублікованих у журналі «Дніпро» всередині ХХ ст. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип 34. 2020. С. 93 – 101.

Статті в закордонних виданнях

6. Го Юаньпен. Художня творчість українських письменників у критичних розвідках Івана Дзюби. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych*. Warszawa, 2018. P. 56 – 62.
7. Го Юаньпен. Раннее творчество Лины Костенко как предтечи поколения шестидесятников. *European Journal of Literature and Linguistics an international*. Vienna, 2019. № 3. P. 16 – 21.

АНОТАЦІЯ

Го Юаньпен. Дискурс шістдесятництва в українській літературно-художній періодиці: журнал «Дніпро». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2021.

Дисертація присвячена комплексному аналізу тематики, проблематики, жанрово-стильових та художніх особливостей поетичних і прозових творів письменників-шістдесятників, опублікованих на сторінках журналу «Дніпро» в середині минулого століття. Встановлено, що різного роду утиски і репресії радянського режиму зумовили розшарування в їхньому середовищі на дисидентів, внутрішніх емігрантів і конформістів. Висвітлено головні аспекти літературно-критичних і літературознавчих публікацій молодих дослідників, які, подолавши ілюзії щодо компартійної влади, у своїх працях дистанціювалися від негативних тенденцій радянського літературознавства, відмовлялися від суто ідеологічного принципу трактування літературних явищ на користь естетичних критеріїв в їх оцінці, чим надавали осмисленню тогочасного літературного процесу виразного дискусійного характеру. У роботі здійснено огляд поняття «філософія бунту», висвітлено соціально-політичні та історико-літературні передумови виникнення шістдесятництва в українській літературі, простежено процес становлення й еволюції журналу «Дніпро», який виходив також під назвами «Молодняк» і «Молодий більшовик». Доведено, що такий огляд журналу «Дніпро» дозволяє глибше розкрити важливі, але ще маловивчені сторінки діяльності шістдесятників – письменників і критиків.

Ключові слова: дискурс шістдесятництва, хрущовська «відлига», філософія бунту, соцреалізм, абстракціонізм, формалізм, «Молодняк», «Молодий більшовик», «Дніпро», поезія, проза, літературна критика.

АННОТАЦИЯ

Го Юаньпен. Дискурс шестидесятников в украинской литературно-художественной периодике: журнал «Днепр». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01 – украинская литература. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2021.

Диссертация посвящена комплексному анализу тематики, проблематики, жанрово-стилевых и художественных особенностей поэтических и прозаических произведений писателей-шестидесятников, опубликованных на страницах журнала «Днепр» в середине прошлого века. Установлено, что гонения и репрессии советского режима обусловили расслоение в их среде на диссидентов, внутренних эмигрантов и конформистов. Освещены основные аспекты литературно-критических и литературоведческих публикаций молодых исследователей, которые, преодолев иллюзии относительно компартийной власти, в своих трудах дистанцировались от негативных тенденций советского литературоведения, отказывались от чисто идеологического принципа трактовки литературных явлений в пользу эстетических критериев в их оценке, чем придали осмыслению литературного процесса тех лет отчетливо дискуссионный характер. В работе сделан обзор понятия «философия бунта», освещены социально-политические и историко-литературные предпосылки возникновения шестидесятников в украинской литературе, прослеживается процесс становления и эволюции журнала «Днепр», который выходил также под названиями «Молодняк» и «Молодой большевик». Доказано, что такой обзор журнала «Днепр» позволяет глубже раскрыть важные, но еще малоизученные страницы деятельности шестидесятников – писателей и критиков.

Ключевые слова: дискурс шестидесятников, хрущевская «оттепель», философия бунта, соцреализм, абстракционизм, формализм, «Молодняк», «Молодой большевик», «Днепр», поэзия, проза, литературная критика.

ABSTRACT

Guo Yuanpeng. The discourse of the Sixties in the ukrainian literary and artistic periodicals: the magazine “Dnipro”. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology by specialty 10.01.01 – Ukrainian literature. – Taras Shevchenko National University of Kiev of Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2021.

In a modern literature is remained the scientific interest to works of the Sixties, who defended the pluralism in the culture, aestheticism, individualism, and focused on advantages of human values over social classes, practiced ideas of humanity and anthropocentrism, denied socialist realism' norms and principles, re-increased the issue-thematic, stylistic-variety and aesthetic horizons of the national literature.

Those authors and critics were printed on the pages of numerous magazines, but even now the discourse is ignored among researchers about the Sixties in the magazine “Dnipro”, this fact define the relevance of this work. In Summary using such methods as biographical, historical-functional, issue-thematic and comparative-psychological and analyzed the discourse of the Sixties on pages of magazine “Dnipro” in the middle of the past century.

The object of research was the works of poets (M. Vingranovsky, I. Drach, Irina Zhilenko, I. Kalinets, V. Korotich, Lina Kostenko, B. Oleynik, D. Pavlychko, V. Simonenko, V. Stus), prose writers (E. Gutsalo, V. Drozd, V. Shevchuk), works of literary critics and literary critics (I. Dzyuba, Mikhailina Kotsyubinskaya, E. Sverstyuk, I.

Svetlichny), published in the magazine "Dnipro" in the second half of the 50s- early 70s of The XX century. The scientific novelty of the work is based on the fact that for the first time it provides a comprehensive analysis of the topics, problems, stylistic-variety and artistic features of poetic and prose works of writers of the Sixties, examines the scientific research of critics of the Sixties published on the pages of the magazine "Dnipro" in the middle of the last century.

The thesis consists of three sections. In the first chapter is analyzed the special features of the development of Ukrainian literature in the mid-twentieth century, is observed the history of the formation and development of the magazine "Dnipro".

The arrival of a new generation of Soviet youth, called the "Sixties", matches with certain socio-political changes in the country associated with the death of Stalin and the Khrushchev "Thaw". They strongly opposed the strict ideological restrictions and canons established by the totalitarian regime, defended freedom of speech and creativity, which fully fits into the concept of A. Camus "philosophy of rebellion". During the 20s-early 40s of the twentieth century, the magazine "Dnipro" was also published under the names "Molodnyak" (1927-1937) and "young Bolshevik" (1937-1941), where those writers who supported the dominated party and its proclaimed course for the creation of Soviet literature. And in his critical articles, the work of representatives of Ukrainian Futurism, Kiev Neoclassicism and The Literary Association "Waplite" was sharply denounced.

In the second chapter, is reviewed the poetic and prose works of writers of the sixties is analyzed their issue-thematic and ideological directions. It is established that some writers are characterized by a certain ideological duality, which consisted in the fact that, on the one hand, they fulfilled the "social order" of the authorities, and on the other – they tried to go beyond it (in particular, these are I. Drach, V. Drozd, V. Korotich, B. Oleynik, D. Pavlychko).

In the third chapter is highlighted the main aspects of literary and literary-critical publications of young researchers who, having overcome youthful illusions about Communist Party power, in their works distanced themselves from the negative trends of Soviet literary, abandoned the purely ideological principle of interpreting literary phenomena in favor of aesthetic criteria in their assessment and gave the understanding of the literary process of that time an expressive debatable character. I. Dzyuba and I. Svetlichny sought to move away from the traditional appreciation of the heritage of the Masters of the word (T. Shevchenko, Lesya Ukrainka, V. Chumak, A. Dovzhenko), supported the artistic search of their young contemporaries (V. Goloborodko, I. Drach).

Keywords: discourse of the Sixties, Khrushchev's "thaw", philosophy of rebellion, social realism, abstractionism, formalism, "Molodnyak", "young Bolshevik", "Dnepr", poetry, prose, literary criticism.

Підписано до друку 26.08.2021 р. Формат 60x90 1/16.
Папір офсетний. Друк лазерний.
Набір комп'ютерний. Умовн. др. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 2608/03.

Надруковано ФОП Гузік О.М.
Реєстраційний номер №2705814113
м. Київ, вул. Б. Гаврилишина, 16
Тел.: 338-16-61.